

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1984

Vragen van het lid **Leijten** (SP) aan de Minister van Financiën over *de woekerrente op rood staan bij banken* (ingezonden 15 maart 2018).

Antwoord van Minister **Hoekstra** (Financiën) (ontvangen 1 mei 2018) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2017–2018, nr. 1655.

Vraag 1

Wat vindt u ervan dat grootbanken tussen de 11 en 14 procent rente vragen voor het rood staan op particuliere betaalrekeningen?^{1 2 3 4}

Vraag 2

Deelt u de mening dat deze rente onevenredig hoog is, zeker gezien de lage rentestand in het Eurogebied?

Vraag 3

Erkent u dat deze rente op een dienst, die automatisch wordt aangeboden in pakketten voor betaalrekeningen, gezien kan worden als woekerrente? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat u hieraan doen?

Vraag 4

Is het niet vreemd dat een doorlopend krediet bij bijvoorbeeld de ING rond de 7 procent rente kent, terwijl de rente op rood staan bij dezelfde bank het dubbele is (13,9 procent)?⁵

Vraag 6

Is de «spread» tussen de wettelijke rente en het maximale kredietvergoedingspercentage nog altijd 12 procent? Zo ja, waarom is de «spread» 12 procent en niet lager?⁶

¹ <https://www.ing.nl/particulier/betalen/tarieven/rood-staan/index.html>

² <https://www.rabobank.nl/particulieren/betalen/tarieven-en-voorwaarden/>

³ <https://www.abnamro.nl/nl/privelenen/rood-staan/direct-rood-staan.html>

⁴ <https://www.snsbank.nl/particulier/betalen/sns-betalen-betaalrekening/rood-staan-op-sns-betalen.html>

⁵ <https://www.ing.nl/particulier/lenen/doorlopend-krediet/doorlopend-krediet-voor-huiseigenaren/index.html>

⁶ Aanhangsel van de Handelingen, 2015–2016 nr. 2291

Antwoord 1 t/m 4 en 6

Een roodstandfaciliteit is niet vanzelfsprekend. De bank zal altijd moeten toetsen of de consument deze faciliteit kan dragen indien hij daarvan gebruik zou maken. In Nederland is de totale kredietvergoeding (rente en kosten) voor consumptief krediet aan een jaarlijks maximum gebonden. De maximale kredietvergoeding op jaarbasis is de wettelijke rente met een opslag van 12 procentpunten. De wettelijke rente is momenteel vastgesteld op 2% waardoor de maximale kredietvergoeding op jaarbasis 14% bedraagt. Door de berekening van het maximum kredietvergoedingspercentage te koppelen aan de wettelijke rente (voor consumententransacties) ontstaat een systeem van automatische aanpassing aan de renteontwikkeling in de markt. Zo is het maximale kredietvergoedingspercentage in 2015 gedaald van 15% naar 14% als gevolg van een daling van de wettelijke rente.

Uit een onderzoek⁷ dat in 2014 in opdracht van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) is uitgevoerd, blijkt de hoogte van de kredietvergoeding niet uitsluitend afhankelijk is van de rente die de bank betaalt om geld te lenen, maar ook afhangt van verschillende andere factoren. Bij roodstanden maken de financieringskosten in beperkte mate onderdeel uit van het uiteindelijke tarief en spelen ook elementen zoals risicokosten en beheerkosten een rol. Door het rekenen van een risico-opslag dekt een kredietaanbieder het risico op wanbetaling door een consument af. Beheerkosten zijn o.a. kosten die samenhangen met de controle- en administratieve handelingen die banken moeten uitvoeren in het kader van zorgplicht en fraudebestrijding. Dat gaat bijvoorbeeld over kosten in verband met de toets van het inkomen en de lasten van de consument om zeker te stellen dat iemand die een roodstandfaciliteit aanvraagt dat ook financieel aankan. De kosten hiervan zijn volgens banken, anders dan de financieringskosten, niet gedaald. Bij andere producten, zoals een persoonlijke lening of een doorlopend krediet, spelen dergelijke beheerkosten in mindere mate een rol. Als gevolg van de langere looptijd kunnen de openingskosten tegen een lagere rente worden terugverdiend. Daarnaast moeten banken als gevolg van internationale kapitaalregels voor alle kredieten (ook als ze niet gebruikt worden) kapitaal aanhouden. De hoogte van de vergoeding is in Nederland al langer gemaximeerd. Sinds 1 maart 2000 is er één maximum kredietvergoedingspercentage. Bij de invoering was dat de wettelijke rente met een opslag van 17 procentpunten. Dit percentage kwam overeen met het daarvoor geldende tarief dat gold voor kredieten tot fl. 2.500,- (Stb. 2000, 156). Per 1 juli 2006 is dit percentage verlaagd naar 12 procentpunten (Stb. 2006, 676). Door het verlagen van het maximale jaarlijkse kredietvergoedingpercentage werden aanbieders verplicht hun acceptatiebeleid aan te scherpen, met name waar het gaat om kredietverstrekking aan kwetsbare consumenten. Bij de implementatie van de Richtlijn consumentenkrediet (Richtlijn 2008/48/EG) in 2011 is besloten om de maximale kredietvergoeding ook toe te passen op kredieten met een looptijd korter dan drie maanden, zoals roodstanden.

Ik begrijp dat klanten vraagtekens plaatsen bij de verschillen tussen doorlopende kredieten en roodstanden. Hoewel de rente relatief hoog is, gaat het bij roodstanden in absolute zin in de meeste gevallen niet om grote bedragen die worden geleend. Ter illustratie: het hanteren van de maximale kredietvergoeding betekent in de praktijk dat een klant die een maand lang 100 euro roodstaat de bank € 1,17 moet betalen (maximaal € 14,- op jaarbasis). Als klanten langdurig of voor hoge bedragen rood staan wijzen banken de klant in de regel op goedkopere alternatieven, zoals een doorlopend krediet of een persoonlijke lening.

Vraag 5

Hoeveel verdienen banken door de woekerrete op rood staan? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 5

Hoeveel banken verdienen met de rente die wordt gerekend op roodstanden is mij niet bekend, aangezien het hier gaat om bedrijfsvertrouwelijke gegevens.

⁷ https://www.acm.nl/sites/default/files/old_publication/publicaties/13044_rapport-ceg-rood-staan-op-particuliere-betaalrekeningen-juni-2014.pdf

Vraag 7

Wat is de maximale rente voor rood staan in andere lidstaten van de Europese Unie (EU)?

Antwoord 7

Een globale verkenning van de regulering van roodstandfaciliteiten in andere lidstaten van de Europese Unie, leert dat de rente voor rood staan vaak niet is gemaximeerd. Het Verenigd Koninkrijk kent bijvoorbeeld wel een maximale kredietvergoeding (van 100%) voor zogenaamde «payday loans» (kortlopende en kleine kredieten), maar niet specifiek voor roodstandfaciliteiten. Duitsland kent ook geen maximale kredietvergoeding voor rood staan. België kent wel wettelijke maximale jaarlijkse kostenpercentages (JKP's) voor rood staan. Momenteel geldt daar voor roodstandfaciliteiten een wettelijk maximaal JKP van 10,5% voor bedragen tot € 1.250 en 9,5% voor bedragen hoger dan € 1.250. In het geval van wanbetaling kan dit percentage verhoogd worden met maximaal 10% van de laatst toegepaste debetrentevoet. In dat geval kan er dus een percentage van 11,55%, respectievelijk 10,45% in rekening worden gebracht.

Vraag 8

Erkent u dat het hanteren van hoge rentes op rood staan de schuldenproblematiek kan verergeren, doordat mensen een steeds grotere schuld moeten aflossen? Zo nee, waarom niet?

Vraag 12

Acht u het een juiste redenering dat de rentestand afschrikwekkend zou zijn als mensen die geld nodig hebben erg gemakkelijk rood kunnen staan, terwijl tarieven nauwelijks bekend zijn? Kunt u uw antwoord toelichten?

Vraag 13

Erkent u dat het beter is om rood staan en schulden te bestrijden met andere middelen dan een hoge rentevergoeding? Zo ja, wat gaat u doen aan de woekerrentes?

Vraag 14

Bent u bereid de effecten van een lagere maximale rentestand op de schulden van huishoudens te onderzoeken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8, 12, 13 en 14

Er is een verschil tussen structureel en incidenteel rood staan. Incidenteel rood staan en dan vooral voor geringe bedragen is niet per definitie problematisch. Het uitgangspunt dat banken hanteren bij roodstanden is dat het tijdelijk moet zijn en niet past bij een structurele leenbehoefte van de klant. In dat laatste geval zijn andere leenproducten meer passend en verantwoord, zoals een persoonlijke lening. Banken wijzen klanten daar in de regel ook op. Zo wordt bijvoorbeeld aangegeven aan klanten die rood staan en spaargeld hebben dat het vereffenen van roodstand met spaargeld voordeliger is. Er wordt daarbij rekening gehouden met relevantie voor klanten. Er zijn daarnaast voorwaarden die ervoor zorgen dat klanten niet eenvoudig en ongelimiteerd rood kunnen staan. Zo is het bedrag dat de klant netto per maand op zijn rekening gestort krijgt bepalend voor de maximale limiet van die roodstand. In de productbeschrijvingen van banken staat duidelijk waar het product voor bedoeld is (bijvoorbeeld af en toe rood staan, maar niet permanent). Eens in de drie maanden moet de klant een positief saldo hebben op zijn betaalrekening. Doordat bij een roodstandfaciliteit een verplichting geldt dat de klant eens in de 3 maanden positief moet staan, hebben banken monitoring ingericht, die ervoor zorgt dat voortijdig met klanten contact wordt gezocht om hen er op te wijzen dat de roodstand dient te worden aangevuld. Dit wordt eventueel gekoppeld aan het kijken naar goedkopere alternatieven.

In december 2016 is uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) naar de werking van de kredietwaarschuwing «Let op! Geld lenen kost geld». Op basis van dit onderzoek is toegezegd kritisch te kijken naar de beleidsdoelstellingen van de kredietwaarschuwing en de AFM te vragen om de risico's voor consumenten op de consumptief kredietmarkt verder in kaart te brengen. De uitkomsten

worden binnenkort met uw Kamer gedeeld. Daarbij zal ik ingaan op de (werking van de) maximale kredietvergoeding en de relatie tussen consumentief krediet en problematische schulden.

Vraag 9

Komt het voor dat personen door toedoen van overheidsinstanties in het rood komen te staan, bijvoorbeeld vanwege een bankbeslag? Zo ja, deelt u de mening dat het ongewenst is dat personen door toedoen van de overheid een hoge rente moeten betalen? Kunt u uw antwoord toelichten?⁸

Antwoord vraag 9

Het is mogelijk dat personen door toedoen van overheidsinstanties rood komen te staan. Deze instanties kunnen van verschillende invorderingsmiddelen gebruik maken. De Invorderingswet 1990 kent bijvoorbeeld twee procedures waarbij beslag kan worden gelegd op banktegoeden. Het betreft het derdenbeslag onder betaaldienstverleners en de zogenaamde overheidsvordering. Bij het derdenbeslag wordt niet getreden in de kredietruimte van particulieren. Het instrument overheidsvordering legt een geautomatiseerd beslag van ten hoogste € 500 per keer op een betaalrekening van een particulier. De overheidsvordering volgt de systematiek van de automatische incasso. Bij een automatische incasso wordt geen onderscheid gemaakt tussen een positief saldo of eventueel aanwezige kredietruimte. Een overheidsvordering kan dus ook worden toegepast op die kredietruimte. Bij de inning van verkeersboetes in de zin van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften wordt gebruik gemaakt van bankbeslag, indien verhaal zonder dwangbevel wordt toegepast op grond van artikel 27 Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften. Daarbij wordt aangesloten bij de voornoemde systematiek van de overheidsvordering, waarbij maximaal 500 euro per bankbeslag wordt verhaald. Conform de systematiek van de overheidsvordering is daarbij geen inzicht of er na het toepassen van het bankbeslag in de kredietruimte van particulieren wordt getreden of dat het bestaansminimum hierdoor wordt geraakt. De Belastingdienst en het CJIB zetten de bovengenoemde middelen niet zomaar in. De Belastingdienst stuurt alvorens de overheidsvordering toe te passen bij een belastingaanslag, eerst een aanmaning en vervolgens een dwangbevel. Het CJIB stuurt, alvorens over te gaan tot bankbeslag bij een boete, eerst twee aanmaningen. Wanneer na inzet van de overheidsvordering respectievelijk het bankbeslag onverhoopt schrijnende situaties ontstaan, kan het door de overheidsvordering of het bankbeslag geïnde bedrag op verzoek van de schuldenaar worden gerestitueerd. Voor het overige geldt dat de overheid weliswaar de kredietruimte reguleert, maar niet treedt in de overwegingen van de particulier om al dan niet kredietruimte af te nemen. Het is aan de rekeninghouder om kredietruimte op een betaalrekening overeen te komen met de financiële dienstverlener.

Vraag 10

Hoe oordeelt u over de verwachting van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) dat een verlaging van de maximale kredietvergoeding leidt tot meer gebruik van de roodstand, tot een strikter acceptatiebeleid door banken en tot hogere prijzen voor andere diensten? Erkent u dat deze verwachtingen allerminst zeker zijn? Kunt u uw antwoord toelichten?⁹

Vraag 11

Is het niet vreemd dat de ACM het belang van de consument van lagere kosten niet betreft bij haar oordeel? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 10 en 11

In 2014 heeft onderzoeksbureau CEG in opdracht van de ACM onderzoek gedaan (onder andere) de effecten van het verlagen van de maximale kredietvergoeding. In het rapport is geconcludeerd dat ingrijpen in roodstand-

⁸ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/publicatie/13044/Rapport-CEG-Rood-staan-op-particuliere-betalrekeningen>

⁹ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/publicatie/13044/Rapport-CEG-Rood-staan-op-particuliere-betalrekeningen>

tarieven waarschijnlijk gepaard zal gaan met tegengestelde effecten die de positief bedoelde effecten teniet doen. Tarieven van andere betaaldiensten als onderdeel van particuliere betaalrekening zullen daardoor – ook voor kwetsbare consumenten – waarschijnlijk stijgen. Ook is het aannemelijk dat consumenten die door deze tariefverlaging uitgesloten worden van de betaaldienst roodstand, zullen kiezen voor duurdere alternatieven als flitskredieten. Deze verwachtingen zijn niet zeker, maar de ACM heeft geen aanleiding heeft gezien de conclusies van CEG niet te volgen. De ACM was en is van mening dat het aanscherpen van tariefregulering op roodstand geen effectieve en efficiënte manier is om de consument te beschermen. Volgens de ACM zou dan ook niet gekozen moeten worden voor generieke maatregelen, maar zouden eventuele maatregelen zich specifiek moeten richten op bescherming van de kwetsbare consument. De ACM heeft het belang van de consument en in het bijzonder het belang van de lagere kosten voor de consument dus wel meegewogen in haar oordeel.